

• RAZGIBAVANJE
NAKON IZOLACIJE:
Trim staza

USLOVI ZA IZVOĐENJE NASTAVE FIZIČKOG VASPITANJA

Korona vratila omladinu sportu

Pusta, polomljena igrališta i klupe, mladi koji hodaju gradom zagledani u pametne telefone – to su bile slike svakodnevice omladine Podgorice. Zatvaranje škola i jednomjesečna kućna izolacija, učinili su da se tinejdžeri, nakon popuštanja mjera prevencije, masovno fizički aktiviraju. Ulice Podgorice ovih dana pune su mladih koji uživaju u vožnji bicikala, trotineta, rolera...

Nova nastala vanredna situacija uslijed širenja virusa KOVID-19, zatvaranje škola i jednomjesečna kućna izolacija, učinili su da se tinejdžeri, nakon popuštanja mjera prevencije, masovno fizički aktiviraju. Ulice Podgorice ovih dana pune su mladih koji uživaju u vožnji bicikala, trotineta, rolera... Na sportskim terenima u kvartovima opet se igra basket. Trenerka stil živi širom grada.

Prije korone, situacija je bila sasvim drugačija. Pusta, polomljena igrališta i klupe. Mladi koji hodaju gradom zagledani u pametne telefone. Fotografisanje za Instagram kao omiljeni

sport. Kafane, kladionice, rijetki rekreativci na biciklima. To su bile slike svakodnevice omladine glavnog grada. Sada, nakon mjesec dana izolacije, Podgorica ima drugo, ljepše lice koje liči na neki evropski „smart city“ sa manjim brojem automobila, čistijim vazduhom i najrazličitijim vidovima alternativnog saobraćaja.

Kako su nam kažali srednjoškolci, prije zatvaranja škola, nastavi fizičkog vaspitanja prisustvovali su samo učenici koji vole sport. Profesori, kažu, imaju razumijevanja, pa se nezainteresovanim progleda kroz prste. Uslovi za izvođenje nastave u srednjim školama variraju od loših

do skoro idealnih.

- Sve zavisi od profesora. Novi, mladi profesori u početku forsiraju rad, ali kasnije i oni popuste. Fizičko radi samo onaj ko želi, uglavnom momci. Ja nemam potrebu za tim. Vrijeme provedem učeći sa drugaricama neki drugi predmet. To je super opcija. Opreme i prostora imamo, uslovi u sali su odlični. Imamo mnogo sekcija – skijašku, biciklističku, planinarsku, plivačku, koje rade punom parom – rekla je M.M. učenica Gimnazije „Slobodan Škerović“.

I dok u Gimnaziji učenici imaju priliku da se uz rekreaciju organizovano druže i zabavljaju i tokom vanškolskih aktivnosti, u nekim srednjoškolskim obrazovnim ustanovama dešavaju se ogromni propusti, pa se časovi fizičke kulture uopšte i nijesu realizovali.

- Za četiri godine mog obrazovanja samo sam par puta ušla u salu za fizičko. Taj čas skoro nikada nismo imali. Vrijeme iskoristimo da odmorimo od škole u obližnjem kafiću ili prošetamo. Profesore fizičkog tada često vidimo u kafićima preko puta škole – rekla nam je A.P. učenica Srednje ekonomski škole „Mirko Vešović“.

Razloge za izbjegavanje nastave fizičkog vaspitanja, čiji je uticaj od presudne važnosti za psihofizički razvoj adolescenata, treba tražiti i u pojavi novih tehnologija, koje osvajaju umove omladine, vezujući ih za kompjuter i surfovovanje po internetu.

-Imamo teren u kvartu, super je, ali dešava se da nemaš s kime da igraš basket, svi su na netu i mrzi

• NAJAVILA PARK IZA GIMNAZIJE I ATLETSKU STAZU:
Direktorica Gimnazije „Slobodan Škerović“ Zoja Bojančić

Sportski baloni kao alternativa

Školske sale i otvoreni tereni nisu jedina mjesto gdje se mladi bave sportskim aktivnostima. Za vrijeme loših vremenskih prilika omladina se opredjeljuje za korišćenje sportskih balona iako su nezadovoljni kvalitetom vazduha unutar istih. „Forsiram otvoreni prostor, zdravije je, jedino ako vremenski uslovi nisu dobri, opredjeljujem se za balone, mada je unutra zagušljivo. Termini nisu skupi, zavisi, svako da po 1,5 do 2,5 eura – to nije skupo kad se više njih okupi da igra“, kaže nam srednjoškolac M.K. Cijene termina su djeci prihvatljive, a novac koji se ostvari od sportskih balona koristi se u školske svrhe. „Od prihoda ostvarenih iznajmljivanjem školskog prostora vlasnicima sportskih balona, 70 odsto ide školi, a 30 odsto Fondu za talente Ministarstva prosvjete“, rekla nam je direktorka OŠ „Pavle Rovinski“ **Dijana Laković**. U Gimnaziji „Slobodan Škerović“ uprava škole na inovativan način planira da uloži prihod koji ostvaruju od balona. „Ugovori sa vlasnicima sportskih balona ističu naredne godine. Ostvarena dobit koristi se za potrebe škole. U planu razvojnog plana mog drugog mandata planirala sam da iza Gimnazije bude napravljen park i eventualno da se vrati atletska staza“, najavila je direktorka Gimnazije **Zoje Bojančić**.

ih da izlaze napolje – kaže S.L.

Osim toga, tinejdžeri u glavnom provode vrijeme u kafićima, igrajući tombolu ili ispunjavajući tikete za sportske kladianice ili su na ulici. Istraživanja govore o porastu bolesti zavisnosti od droge, alkohola i kocke među mladima. Starosna granica zavisnika iz godine u godinu sve je niža. Čini se da bi nekadašnja kampanja *Sportom protiv droge* (2010), danas bila potrebnija mladima pružajući im jasniji uvid na moguću drugačiju stvarnost. A možda je i izolacija zbog korone to mnogo brže postigla.

– U dvorištu moje zgrade izgrađen je novi košarkaški teren. Puno djece se tu igra. Tereni su u mnogo boljem stanju nego ranije. Napokon se nešto počelo mijenjati – rekao je **M.Z.**

Direktor SSŠ „Vaso Aligrudić“ **Veselin Pičurić** istakao je da se nastava fizičkog obrazovanja

zahvaljujući novim mladim profesorima odvija redovno, kao i da su učenici u prilici da u okviru tog predmeta nauče i osnove plesa. On je dodao da su sportski tereni na otvorenom obnovljeni prije tri godine u saradnji sa Ministarstvom sporta i stalno su dostupni rekreativcima u okolini. Međutim, sala za fizičko vaspitanje i dalje je neuslovna.

–Sportska sala, sagrađena početkom 70-ih, je dotrajala i nikada nije generalno rekonstruisana. Krov prokišnjava, stari drveni prozori su propali, pa svake godine moramo da popravljamo parket. Ona jedina nije obnovljena u okviru programa Energetska efikasnost u javnim ustanovama prije tri godine. Koristi je oko 3.000 učenika iz Elektrotehničke, Hemijske i Građevinske škole. Ta djeца zaslužuju normalnu salu i adekvatne uslove – objašnjava Pičurić.

Uprkos različitim startnim pozicijama, čini se da su najsjrećniji oni đaci koji imaju dobrog nastavnika u osnovnoj školi, koji uspijeva da ispunji svoju misiju uprkos postojećim ograničenjima – da kod mlađih kroz zabavu i druženje razvije dobru navike rekreacije, često zahvaljujući svojim idejama, entuzijazmu i vannastavnim aktivnostima.

–Svi profesori koji vode djecu na takmičenja, to rade jer vole svoj posao. A suština nije biti prvi, kao što neki misle, već je važno učestvovati. Često povedem djecu na utakmicu, skijanje, plivanje... I tokom ovog perioda krize, nastava fizičkog se odvija na internet platformama, a djeca šalju svoje video sadržaje sa uspješno urađenim vježbama. Svi mi radimo, a svako na svoj način. Naši gosti na časovima su i naši prijatelji, glumci, pjevači, sportisti, koji sa djecim razgovaraju o tome zašto vole sport. Važno je da ne doživljamo sportove kao konkurenčiju, već da se fokusiramo na to da probudimo kod djece želju da se bave nekim sportom. Tek tada je naša misija je uspjela, a nije nam lako, jer se borimo protiv tehnologije, nedostatka slobodnog vremena i svega ostalog što čini savremeniji život – poručio je nastavnik fizičkog vasputanja u OŠ „Pavle Rovinski“ **Velimir Vlahović**.

Dobro bi bilo da se dobre ideje i navike ustale, a loše svedu na što manju mjeru.

Irena ČEJOVIĆ
Elena DABETIĆ

Rekonstrukcija i izgradnja sala

U Ministarstvu prosvjete ističu da posljednjih godina puno novca ulažu u izgradnju i obnavljanje postojeće sportske infrastrukture.

– Samo prošle godine rađeno je, samostalno ili u saradnji sa drugim subjektima, na čak 16 projekata koji se odnose na rekonstrukcije ili izgradnju sala širom Crne Gore. Opremljene su, izgrađene ili rekonstruisane sale OŠ „Ristan Pavlović“ u Pljevljima, Pomorske škole u Kotoru, OŠ „Marko Miljanov“ u Bijelom Polju, OŠ „Salko Aljković“ u Pljevljima, Gimnazije na Cetinju, osnovne škole u Rožajama, Gimnazije u Tuzima, OŠ „Blažo Jokov Orlandić“ u Baru, OŠ „Oktoih“ u Podgorici, OŠ „Orjenski bataljon“ u Bijeloj i mnoge druge, te sportski tereni u Plavu i Gusinju. Ubrzo kreće rekonstrukcija i sale za rožajsку gimnaziju i srednju stručnu školu, a gradiće se se i sala za OŠ „Lovćenski partizanski odred“ na Cetinju

DO DŽEPARCA NA VEBU

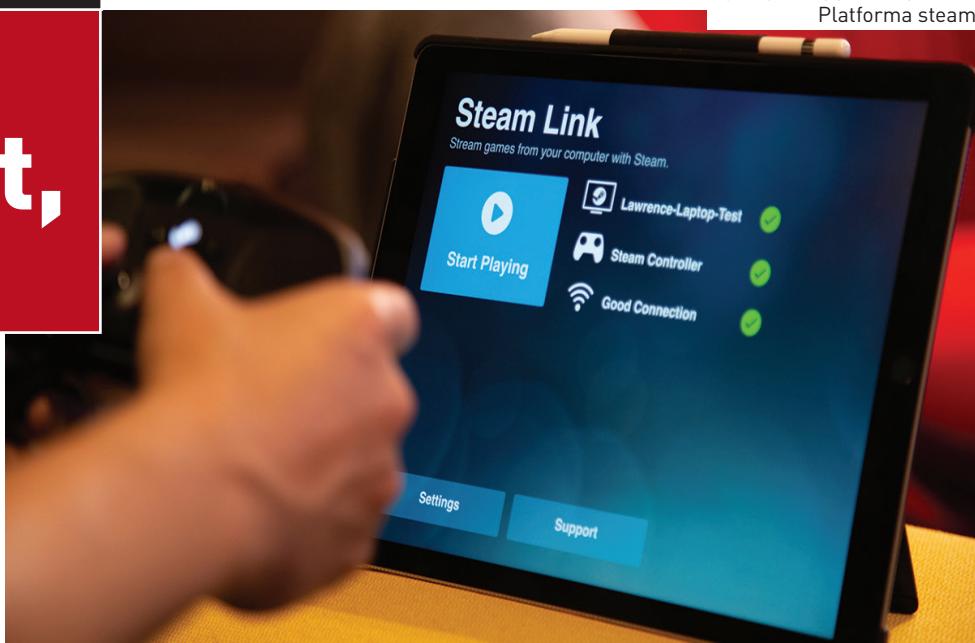
Item, akaunt, euro

**Neko proba
da zaradi
motikom
i lopatom,
neko knjigom
i olovkom
a poneko
– mišem i
tastaturom.
Od kuće,
uz pomoć
interneta**

Snalaženje. Tinejdžeri, stariji osnovci i srednjoškolci, brzo nauče šta znači ta riječ u zemlji u kojoj njihovi roditelji, sa dvije prosječne plate, jedva pokriju porodične troškove: kupe hranu, plate račune i rate za krediti i obezbijede osnovne nejestive potrebštine. Džeparac tu, najčešće, nije visoko na listi prioriteta. A i ako jeste, nije dovoljan. Zato se ovdje rano počne razmišljati o nekakvoj zaradi. I snalaženju.

Neko proba da zaradi motikom i lopatom, neko knjigom i olovkom a poneko – mišem i tastaturom. Od kuće, uz pomoć (brzog) interneta.

Počinje se praćenjem oglasa koji nude „brzu, laku i sigurnu zaradu“. Igranje nepopularnih igrica ili pregledanje reklama koje se plaća po satu predstavlja najsporiji i najmanje zabavan način da se na internetu zaradi koji euro. Za višesatni nedjeljni ili dvonedjeljni angažman može se, ponekad, dobiti

jedva pet do deset eura. A nekada ni toliko.

Stefan V. kaže da je i on prošao kroz ovu fazu, ali je brzo poželio da se oproba u nečemu konkretnijem i korisnjem (isplativijem). Pažnju mu je privukla mogućnost pravljenja logoa za strance (prema definiciji sa Vikimedije: logo je grafički znak ili ikona koja označava neki proizvod ili preduzeće). Izgledalo je da je u pitanju profitabilan i jednostavan posao, objašnjava naš sagovornik početak poslovne avanture u koju se upustio sa grupom drugara. „Za one koji ne znaju šta je logo – to je slika koja je najčešće napravljena po izboru osobe koja ga koristi i služi za označavanje neke firme, profila ili proizvoda. E pa mi smo na početku po youtube-u nalazili razne pomoći (*guidove*) objašnjenja i prečice za rad u osnovnim programima poput FotoShop-a. Da ih savladamo i usavršimo trebalo nam je nekoliko dana. I onda smo počeli da tražimo naše prve mušterije po internet forumima. Na samom početku, za jedan jednostavan logo bilo nam je plaćano 3–5 eura, tako da smo nedeljno zarađivali od 15 do 20 eura, zavisno od broja mušterija. Nije bilo mnogo, ali ni loše za početak. Vremenom shvatite kako je, na tom nivou, najteže naći kupce. A ukažu se i neke zabavnije

stvari...“

Slična vrsta zarade na internetu, uz obavezno predznanje, predstavlja prevođenje kraćih i dužih tekstova na raznim sajtovima. U žargonu podgoričkih tinejdžera to je *freelancovanje* i predstavlja osobu koja nema određen posao već skuplja i razmatra ponude koje ima i prihvata onu koja mu najviše odgovara. U svijetu odraslih, *frelensing* definišemo kao honorarni posao bez stalnog zaposlenja, ali da ne cjeplidlačimo, suština je ista. Uglavnom, ovdje govorimo o prevođenju kataloga na sajtovima za internet trgovinu ili izradi titlova za filmove i serije. Zarada se kreće od pet eura po satu pa naviše, ali zahtijeva solidno, vrlo dobro ili odlično znanje engleskog

**Redovni igrači znaju
da ima raznih načina
za zaradu na steamu.**

**„Vrlo profitabilna stvar
koju smo takođe radili
bila je prodaja naloga
(accounta) za igrice koje
smo prethodno razvili
do određenog nivoa“**

- OVDJE STOTINE MILIONA
IGRAČA TROŠE MILIJARDE:
Platforma steam

- KAO POLOVAN AUTO: Lista najskupljih itema za igricu Counter strike: global offensive

	Counter-Strike: Global Offensive	tronnic (Factory New)	Starting at: 1 668,95€
	Souvenir AUG Contractor (Factory New) Counter-Strike: Global Offensive		Starting at: 1 668,95€
	★ StatTrak™ Skeleton Knife Slaughter (Minimal Wear) Counter-Strike: Global Offensive		Starting at: 1 668,94€
	★ Karambit Boreal Forest (Factory New) Counter-Strike: Global Offensive		Starting at: 1 648,93€
	★ Sport Gloves Pandora's Box (Field-Tested) Counter-Strike: Global Offensive		Starting at: 1 642,38€

jezika. A i crnogorskog.

Za one kojima učenje nije omiljena aktivnost, tu su igrice. I nekoliko načina da se spoje zadovoljstvo igranja i korist zarađivanja. „Nakon sati i dana provedenih u igranju *Paladins*, odlučili smo da napravimo naš prvi tim u igranju igrica”, prisjeća se svojih početaka **Damjan B.**, jedan od naših sagovornika. Napominje da je to bilo znatno prije nego što su prenosi turnira u video igricama stigli na kanale državne televizije (RTCG) i u sportske programe na kablovskim televizijama (*Sport klub* ima kanal koji se bavi isključivo elektronskim igram). „Ekipa je imala tri člana, koliko je bilo dovoljno za amaterske turnire. Mislili smo da ćemo lako doći do nekih nagrada. Ali, čim smo ušli u prvu fazu prvog turnira, vidjeli smo da smo još neiskusni i zeleni za online turnire tog ranga, jer su nas protivnici dominatno pobjedili”.

Riješili su da se vrate koji korak unazad. „Pokušali smo da nađemo neki lakši način da zarađimo preko igrica. I vremenom to smo uspjeli.” Na platformi *steam* (steampowered.com), globalno najpoznatijoj i najrazvijenijoj platformi za kupovinu i igranje igrica koja ima stotine miliona igrača i milijarde eura prometa, postoji dio koji se zove *community market*. On igračima služi za kupovinu i prodaju itema

(osobina, alatki, oružja, namirnica kojom igrač unapređuje osobine lika kojim upravlja)... koje koriste u svojim igricama. Trgovina se obavlja za stvaran novac. Uz to se najveći broj itema, sem onih najskupljih koji koštaju više stotina odnosno, hiljada eura, mogu dobiti i (vještijim) igranjem određene igrice. „Počeli smo da prikupljamo i osvajamo te stvari i da ih nudimo na prodaju zainteresovanim igračima koji su imali manje vještine i sreće a više para od nas. Vremenom smo dobijali *lak novac* koji je stečen

V. Naš sagovornik smatra da bi za veći profit trebalo investirati u opremu za igru ali i direktno u kupovinu određenih itema. Ali, to već nosi i rizik od gubitka novca. „Ako nemate sreće ili dovoljno znanja, možete „pasti u minus”, zato što ti itemi vremenom gube i dobijaju vrijednost kao i kripto valute. I ako ne procijenite dobro, kada da ih prodate, možete lako izgubiti novac”.

Redovni igrači znaju kako ima još načina za zaradu na *steamu*. „Vrlo profitabilna stvar koju smo takođe radili bila je prodaja naloga (*accounta*) za igrice koje smo prethodno razvili do određenog nivoa. Igrači koji nemaju vještina ili vremena da igru počnu iz početka i dovedu je u tu fazu – obično je riječ o starijim igračima koji imaju posao i platu – spremni su da pristojno plate i preuzmu već razvijenu igricu. Svaki od nas je prodajom naloga makar jednom zaradio 50 eura ili više, a to nije mali novac”, tvrde naši sagovornici. Oni, ipak, napominju kako kupovanje tuđih naloga za igranje nije sasvim bezbjedno. Ako poslujete s nepoznatim i nepoštenim prodavcem *accounta*, lako možete ostati i bez naloga i bez novca jer on može da prijavi da mu je nalog ukraden (nedozvoljeno preuzeti korisničko ime i lozinka).

Kad su rublje jače od eura

Ekipa igrača-srednjoškolaca sa Pobrežja priča kako su lane jednom „greškom u sistemu”, uspjeli da ostvare neočekivanu zaradu: „Blizu naše zgrade bio je jedan terminal na koji ste, pored plaćanja telefonskih i računa za struju, mogli da uplaćujete novac na *steam* platformu. Terminal smo pronašli tako što nam je on omogućavao da uplate obavimo kešom, bez pozajmljivanja platne kartice od starijih ukućana, i pratećih objašnjenja. Ali, stvar je bila u tome da svotu koju uplatite u eurima, iz nekog nama nepoznatog razloga, terminal prebací u ruske rublje. A na našu veliku sreću, ispalio je da su igrice mnogo jeftinije u rubljama nego u eurima. Čak duplo u nekim slučajevima. Tako smo jedno nedjelju dana jeftino kupovali i preprodavali igrice – naravno, ispod zvanične cijene – sve dok ta greška nije uočena. Zapravo, terminal je nestao, pa pretpostavljamo da je to bilo u pitanju.”

zabavom. To nisu velike svote novca (u najboljem slučaju nekoliko desetina eura), ali su dovoljne za džeparac. I, što je nabitnije, dobijaju se na zabavan način”, kaže **Vuk**

„Tako da ukoliko imate namjeru da kupujete neki od *accounta*, poželjno je da poznajete tu osobu i da ste sigurni u to da vas neće iskoristiti i prevariti”.

Naši sagovornici, učenici nekoliko podgoričkih srednjih škola (Elektro, Ekonomski, Gimnazija), s nelagodom pričaju o primitivnijoj varijanti preprodaje igračkih naloga koja je u prvoj polovini prošle godine bila popularna u ovdašnjim igrionicama. Tada je, naima, veliku popularnost stekla igrica *Fortnite* pa su mnogi željeli da što prije i što više napreduju u njoj kako bi se pohvalili društvu. Zato su osnovci iz nižih razreda spremno plaćali 10, 15 pa i 20 eura za igricu sa popularnim i rijetkim skinovima (omogućavaju promjenu izgleda lika kojim igrač upravlja).

Takođe, naglašavaju kako u svijetu igrača na internet platformama, baš kao i među korisnicima platnih kartica ili elektronskog bankarstva, uvjek morate da čuvate svoje lične podatke od kradljivaca. Posebno opasni mogu biti „odlasci“ na neprovjerene sajtove i platforme koje mame reklamirajući se jeftinijim ili besplatnim *itemima*.

Jednom od njih se, početkom godine, dogodilo da je prilikom ulaska na jedan novi sajt bio hakovan praktično u istom trenutku kada se prijavio (*ulogovao*). „U trenutku je moj nalog izgubio svu zaštitu, iako je imao čak i kod na telefonu koji je trebalo unijeti pri svakom korišćenju tog računa. Neko ga je preuzeo, ali nije uspio da ga iskoristi (preproda prikupljene *iteme*, na primjer) pošto smo se brzo obratili administratorima igrice i prijavili krađu. Vlasništvo nad tim nalogom dokazali smo tako što smo ponovili broj kreditne kartice oca jednog od igrača iz naše grupe, preko koje je na tom nalogu izvršena prva uplata“, svjedoči *orobljeni* igrač. I odlazi, da na miru odigra neku partiju internet basketa „dok nijesu svi na internetu“. Možda se nešto i zaradi.

A koliki novac cirkuliše svijetom e-sporta, pokazuje nagradni fond na profesionalnim takmičenjima u *gejmingu* (igranju igrica). Tako su na turniru *International 2019* takmičari u igranju igrice *Dota 2* podijelili iznos od 30 miliona dolara.

Luka RADULOVIĆ

TIHI UBICA: NARKOMANIJA MEĐU MLADIMA U CRNOJ GORI

Beznađe koje raste

„Konzumiraju drogu gdje stignu, uglavnom u školskom dvorištu. Biraju mesta gdje ih kamere ne mogu usnimiti, a oni koji žele da dođu do „robe“ njima prilaze. U većini slučajeva radi se o marihuani“, tvrdi učenik A.S. iz Elektrotehničke škole Vaso Aligrudić u Podgorici.

Da je narkomanija jedan od gorućih problema mladih u Crnoj Gori pokazalo je i prošlogodišnje istraživanje Ombudsmana Djeca i bolesti zavisnosti u Crnoj Gori. Prema tom istraživanju, koje je obuhvatilo 37 osnovnih i 25 srednjih škola, marihuanu koristi više od 11 odsto učenika, dok u prosjeku preko osam učenika konzumira teške droge. „Polovina zavisnika od teških droga koristi jednu supstancu, a druga polovina dvije i više supstanci. Učenici u Crnoj Gori u značajno većoj mjeri od prosjeka EU zemalja koriste ilegalne (teške) droge“, navodi se u istraživanju. Čak 16 odsto učenika tvrdi da se nedozvoljene supstance često konzumiraju u školi, a pored ovoga, u porastu je i upotreba sintetičkih droga, koje su jeftine i lako dostupne.

„Oni za koje znam da koriste marihanu to rade iza škole. A ranije i kod požarnih stepenica. Najproblematičnija je laka dostupnost droga“, kaže učenik Ž.K. iz Ekonomski škole Mirko Vešović u Podgorici. Preko 25 odsto učenika koje je obuhvatilo istraživanje Ombudsmana iznosi sličan stav. Do droge, ukoliko se želi doći, potrebno je zabrinjavajućih od pola do nekoliko sati.

Dijana Milošević iz JU Kakaricka Gora, ustanove za smještaj,

rehabilitaciju i resocijalizaciju korisnika psihohaktivnih supstanci u Podgorici, za *Monitor* kaže da od marijuane uglavnom sve počinje: „Period adolescencije je sam po sebi najveći krizni period svakog pojedinca kada se prirodno javlja problem identiteta, poteškoće u prihvatanju autoriteta, kao i sklonost eksperimentisanju sa „zabranjenim stvarima“. Sve ovo pogoduje da adolescent dođe u kontakt sa psihohaktivnim supstancama. Uporno opstaje zabluda među mladima da marijuana nije droga ili je „laka droga“ olakšava ulazak u ovaj problem, zato što je najčešće upravo marijuana prva supstanca koju zavisnici konzumiraju. Osim što ostavlja posljedice na psihu konzumenta, ovo je zabluda koja ih može koštati života”.

Prema njenim riječima, razlozi zašto se mlađi upuštaju u narkomaniju su uglavnom nezadovoljstvo, zabrinutost ili pobuna protiv autoriteta, dosada, porodični problemi, vršnjačko nasilje kao i to što smatraju da su im cigarete, alkohol ili droga neka vrsta „pristupnice“ određenoj grupi vršnjaka.

„Iza sale naše škole često možete vidjeti starije momke koji djeci daju marijuanu. To je gotovo svakodnevica i omiljeno mjesto za okupljanje“, kaže još jedan učenik *Elektrotehničke škole Vaso Aligrudić*.

Monitor se ovim povodom obratio većini srednjih škola u Podgorici. Na pitanje na koji način rade na suzbijanju ovog problema, ni poslije više nedjelja čekanja, nije stigao odgovor.

„Ne radi se dovoljno sa adolescentima u školama kada je riječ o narkomaniji, ali razlog za to nije u školama, već u nedovoljnoj uključenosti institucija, koje bi trebalo više da se bave ovim problemom. Ne možemo očekivati da se škola bavi i obrazovanjem djece i da bude policajac i neko ko će pored ostalih obaveza raditi sa djecom na suzbijanju ove pojave. Zato im treba pomoći i od institucija, kao i od civilnog sektora. Ovom pojmom se moraju se svi zajedno baviti, a svake

godine sve je više izražena u obrazovnim ustanovama“, kažu za *Monitor* iz NVO *Euromost*, čiji je jedan od glavnih ciljeva doprinos u borbi protiv droge i svih oblika zavisnosti.

Zloupotreba droga raste svuda u svijetu, pa tako i u našoj zemlji, bez obzira na akcije koje se sprovode i kroz zdravstveni, obrazovni, pravni sistem, ističe psihološkinja **Nataša Vuković**, koja u sklopu akcija NVO *Euromost* radi sa vršnjačkim edukatorima. „Broj uživaoca droga postaje naročito izražen među mlađima, među srednjoškolcima, pa i starijim osnovcima. Nijedna droga nije bezopasna. Neophodna je kontinuirana, sistemska i sistematska akcija cijelokupnog

„Oni za koje znam da koriste marihanu, to rade iza škole. A ranije i kod požarnih stepenica. Najproblematičnija je laka dostupnost droga“, kaže učenik Ž.K. iz Ekonomski škole Mirko Vešović u Podgorici

društva. Cilj prije svega mora biti da djeca i mlađi nikada ne posegnu za drogom“.

Prema njenim riječima, neadekvatna pomoći i nedostatak oslonca porodice, prvenstveno roditelja koji nisu uspjeli da ostvare odnos povjerenja sa svojom djecom, i koji nisu uspjeli da „nametnu“ poželjne uzore, čine da mlađi postanu „laka meta“.

„Proslave osamnaestih rođendana su posebno problematične. Dešava se da se iznajme stanovi, gdje se mijesaju i po dvije ili tri vrste droga i velike količine alkohola. Uglavnom se radi o maturantima iz gimnazije. Moja kćerka je otišla na jedan takav rođendan i zvala me u šoku i strahu da je kupim. Nije znala šta se dešava tamo. A tek roditelji o tome nemaju pojma“, kaže za *Monitor*

Patricia Pobrić, direktorka NVO *Naša Akcija*.

Ona tvrdi da dubljem ulasku u narkomaniju nerijetko prethode već neke kriminalne radnje: „Obično se još u trećem razredu srednje škole mlađi regrutuju da kupuju lične karte za glasanje od strane starijih učenika. Ta djeca krenu poslije i u narkomaniju. Oni su „nosilje“ i lako ih je uloviti za sitni kriminal. Od tog novca kasnije kupuju motore i automobile“.

Mnogi u narkomaniju uđu jer očekuju da će im droga olakšati svakodnevno suočavanje sa problemima. Mnogi i iz radoznalosti, sa onim, dobro poznatim – ‘samo da probam’. Na pitanje zašto neko postaje zavisnik, a neko ne, naročito ako su osobe rasle u sličnim okolnostima ili čak u istoj porodici, **Nataša Vuković** kaže da nema jasnog i sigurnog odgovora: „Jedini siguran zaključak je da jasno treba savjetovati svakog da i ne proba psihohaktivnu supstancu jer se unaprijed ne zna da li je neko osjetljiv na nju, što bi značilo da i jednokratno unošenje već stvara psihičku potrebu za ponovnim uzimanjem supstance. Takvi pacijenti u praksi postoje i za njih je zajednička karakteristika da im se „droga odmah dopala“.

Iz *Euromosta* kažu da se, pored suzbijanja preprodaje droga, mora raditi i na unapređivanju prevencije narkomanije kod mlađih: „*Euromost* je nakon obuke prvih vršnjačkih edukatora, sada proširio radionice, osim u Bijelom Polju, i u drugim opština na sjeveru, kao što su Plav, Gusinje i Rožaje. Brojnost učesnika najbolje pokazuje kolika je njihova zainteresovanost. Ali, da bi u tome bilo nekog uspjeha, potrebno non-stop komunicirati sa mlađima i slušati šta oni govore. Nema prevelike vajde u tome da dođe neko od stručnjaka i da im objašnjava šta je droga i kako izgleda“.

Nataša Vuković za *Monitor* ističe da su za narkomaniju usko vezani mentalni problemi kod mlađih osoba. Njega uma i mentalnog zdravlja je još uvijek tabu tema u Crnoj Gori.

„Istina je da posljednjih godina sve više mlađih ljudi traži pomoć i savjet psihologa, ali još uvijek stidljivo, skoro uvijek uz molbu da se nigdje ne evidentira posjeta i da roditelji ne saznaaju, jer je njima, najčešće, vrlo teško da prihvate činjenicu da im dijete ide kod psihologa ili psihijatra”, kaže ona.

I odnos države je sličan. „U našoj zemlji ne postoji ustanova u kojoj bi se liječili mlađi ljudi

koji imaju neku duševnu bolest”, upozorava Vuković.

U Crnoj Gori se u Institutu za javno zdravlje (IJZ) od 2013. godine vodi Nacionalni registar za narkomaniju, ali on funkcioniše samo na osnovu podataka iz zdravstvenih ustanova. O onima koji nisu prijavljeni nema informacija. Prema posljednjim procjenama, u Crnoj Gori ima više od 15.000 zavisnika od droga.

Koliko je od toga mlađih i djece, ne zna se precizno. Rezultati istraživanja obeshrabruju. Sagovornici Monitora saglasni su u jednom – nedostaje komunikacije i saradnje između institucija, škola, roditelja i mlađih. A problem zavisnosti nije problem pojedinca, već čitavog društva.

**Milo POPOVIĆ
Andrea JELIĆ**

KAKO SU SREDNJOŠKOLCI PRIHVATILI OSTANAK KUĆI I SOCIJALNU DISTANCU

Vrijeme muke i nauke

Da li i na koji način podgorički srednjoškolci poštuju mjere donijete u cilju sprečavanja širenja korona virusa? Preko društvenih mreža anketirali smo oko 200 učenika iz svih podgoričkih srednjih škola kako bismo iz prve ruke saznali kako se oni nose sa preporukama i mjerama koje, između ostalog, ograničavaju vrijeme kretanja i boravka na otvorenom.

„Od kad se pojavila korona u Crnoj Gori i od kad je Vlada objavila mjere zaštite, pridržavam ih se u potpunosti“, rekla nam je **Elena Dabetić**. „Evo od marta nisam iz kuće izašla, čak i u prodavnici, kad moram, idem pod punom opremom: maske, rukavice i držim distancu od drugih ljudi. Karantin mi nije teško pao jer sam se fokusirala na neke druge aktivnosti za koje prije nisam imala vremena, kao na primer crtanje. Dosadu ubijam igranjem online video igrica sa svojim društvom, gledam filmove, čitam knjige i slično. Mislim da ljudi treba samo pozitivno da misle i da iskoriste ovo vrijeme da rade na sebi; eto, vremena imamo na pretek a i naučićemo više da cijenimo izlaska poslije svega ovoga.“

Drugi su, opet, relativizovali opasnost i objašnjavali zbog čega se oni baš i ne pridržavaju nametnutih mjera socijalne distance. Pokazalo se, zapravo, da je držanje propisane

Pokazalo se da je držanje propisane distance, bez fizičkog kontakta, rukovanja, grljenja... jedna od mjera koja se najmanje poštovala među anketiranim srednjoškolcima. Manje se, prema dobijenim odgovorima, poštovala samo preporuka koja se odnosi na nošenje zaštitne opreme

distance od 1-2 metra, bez fizičkog kontakta, rukovanja, grljenja... jedna od mjera koja se najmanje poštovala među anketiranim srednjoškolcima. Tek svaki deseti ispitanik je poštovao tu preporuku stručnjaka. Još manje se, prema dobijenim odgovorima, poštovala preporuka koja se odnosi na nošenje zaštitne opreme, pošto je nju ispoštovao svaki peti učesnik istraživanja.

„Što se tiče karantina, u početku sam bila opuštena, ali kako je situacija počela da se intenzivnije odvija shvatila sam je ozbiljnije“, rekla je **Isidora Milatović**. „Teško mi je da se priviknem, budući da se prvi put susrijećem sa ovakvom situacijom. Vrijeme provodim učeći, tako da se baš i ne bavim drugim aktivnostima. Iskreno se nadam da će se situacija stabilizovati, te da ćemo se ubrzo vratiti *normalnom* životu.“

Njen vršnjak **Danilo Kujačić** objašnjava: „Karantin podnosim dobro s obzirom na to da moj

uobičajeni stil života nije mnogo drugačiji. Većinu dana proveđem na kompjuteru. Predveče izađem s drugovima ili eventualno odem da treniram. Mislim da je trenutna situacija *prenapumpana* i ni upola toliko značajna kao što je mediji predstavljaju.“

Značajan broj mlađih, prema vlastitom svjedočenju, poštuje preporuke i ostaju kod kuće. Gledanje serija i filmova, igranje igrica na telefonu/računaru i korišćenje društvenih mreža su tri najčešće aktivnosti kojima se bave u ovo vrijeme, pokazalo je istraživanje. Prema prikupljenim podacima, svaki deseti ispitanik pohađa online kurs, uči strani jezik i(l) čita vannastavnu literaturu.

Milica Radulović navodi kako je trenutna situacija svi ma poremetila uobičajene aktivnosti ali, kako kaže, moramo prihvati ovakav način života. „Svi željno iščekujemo ukidanje preduzetih mjera, ali dok se to ne desi, moramo iskoristiti

dato vrijeme što je bolje moguće. Predlažem svima da to vrijeme posvetimo radu na sebi: odraditi trening u kućnoj varijanti, pročitati knjigu, učiti, ali i komunicirati sa prijateljima putem društvenih mreža. Ako vam i pored svega ostane vremena, uvjek možete odgledati neku seriju ili film....”, navodi naša sagovornica. I zaključuje: „Stvarno mi nedostaje druženje u kvartu, ali ove mjere se moraju poštovati ako želimo što prije da se vratimo starim navikama”.

Prema navodima iz našeg istraživanja, srednjoškolci navode nekoliko najčešćih razloga zbog kojih su izlazili: trećina učesnika ankete izlazi radi nabavke u prodavnicama i apotekama; četvrtina radi šetnje ili treninga u prirodi; svaki peti zbog sastajanja i druženja sa prijateljima... **Boris Janjušević** kaže: „U početku mi je bilo neobično, ali vremenom sam se navikao. Vrijeme provodim radeći zadatke koji su mi dostavljeni ali naravno igram i igrice više nego inače. Standardno izdvojam sat, sat i po za trening.”

S obzirom na novonastalo stanje, interakcija između učenika i profesora u školskoj učionici zamijenjena je online nastavom, platformom i sajtom. Ankete su pokazale da većina učenika radi zadatke, prezentacije, eseje koje im profesori dostavljaju kao i da uče predviđeno gradivo. Ipak, na osnovu dobijenih rezultata, dvije trećine srednjoškolaca nije zadovoljno online nastavom pošto, kako navode, novi način rada na koji nisu navikli iziskuje više rada, truda i vremena u odnosu na „tradicionalno” pohađanje nastave.

Gotovo svima nedostaje društveni život, izlasci i druženje (bez postavljenih ograničenja). „U karantinu mi je jako dosadno i teško sam nalazio bilo šta zanimljivo da radim”, bilježi **S.P.** uz želju da ostane anoniman. „Obično igram igrice, pišem pjesme, slušam muziku ili radim domaći zadatak. Trenutna situacija dosta utiče na nas i našu psihu. Nakon što se sve ovo završi, posljedice će biti vidljive kako kod nas, tako i u čitavom svijetu”, smatra.

Na drugoj strani, manji broj

anketiranih kaže da im boravak u karantinu i ne pada teško, jer smatraju da ne postoji drugačija situacija u kojoj će imati toliko vremena da se posvete sebi i usavršavanju svojih vještina i potencijala. Tako nam **M.P.** objašnjava: „Za vrijeme karantina učim jezike. Trudim se da se dobro organizujem, naročito zbog školskih obaveza. Naravno, to nije uвijek moguće, ali se snalazim. Takođe gledam filmove, komuniciram sa prijateljima, a čitam i knjige. Ovo je šansa za ispravljanje većine grešaka, jer vrijeme, uprkos prostornoj barijeri, radi u našu korist.”

O ponašanju mladih ljudi u novonastaloj situaciji izazvanoj pandemijom korona virusa i načinima na koji mladi mogu korisno da doprinesu u ovim trenucima, razgovarali smo sa **Patricijom Pobrić**, građanskom aktivistkinjom i izvršnom direktoricom NVO *Naša akcija*.

„Onaj ko razumije mlađe ljude, shvata da je njima trenutno stanje najteže. Djecu je još i lako zabaviti u kući igračkama i drugim zanimanjima, ali mlađi su po svojoj prirodi veoma socijalna bića. Vole da se kreću, da se druže, da izlaze... Iako ih smatramo suviše vezanim za telefone, fizičko druženje im mnogo znači. Generalno, mislim da je većina mlađih ljudi shvatila ozbiljnost situacije, i da je ona prihvaćena sa razumijevanjem ali ne i sa strahom. Strah su pokazali samo mlađi kojima su to prenijeli roditelji, rodbina i mediji.”

Pobrić ukazuje kako je, ipak, bilo i neželjenih primjera.

„Dešava se da se jedan manji broj mlađića svojim vozilima kreće i nakon policijskog časa, ili se organizuju izleti i roštiljijade i ne poštuje socijalna distanca. Moj savjet mlađim članovima NVO *Naša akcija*, od početka karantina, bio je da nakon online školskih aktivnosti vrijeme ne koriste samo na igrice i na internetu, već i za sadnju, rad na seoskim imanjima, okućnicama, za učenje novih vještina u domaćinstvu i prirodi.” Fotografije svjedoče da su neki i prihvatali savjet.

Žana KNEŽEVIĆ